

AZ ÍRÓT LELŐTTÉK

Tegnap temettük Töhötömöt, az író, a nemesveretű cizellált stílus mestere, az óvatosan válogatott, ápoltság és gondozott szavak kincstárnokát, az aprólékosan kidolgozott, eleven képek művészi ábrázolóját, az emberi lélek legrejtettebb rúgóinak nagyszerű ismerőjét és elemzőjét, a hajszálfinomán megrajzolt részletek nagy művészt.

Írás közben oltotta ki életét a gyilkos golyó.

Eppen egy részlet aprólékos, tüzetes és főleg részletes leírásával bibe-lyődött, szavakat méricskél, jelzőket kalapált, alanyok és állítványok helyét keresgélte, helyzeteket boncolgatott, amikor eldőrdült a fegyver és megtörtént a szörnyű tragédia.

Írókat szép számban öltek meg a történelem folyamán. Nyelvüket vág-ták ki pletykázásért, karóba húzták vagy kenékbe törték őket fecsegésért, máglyára vetették okoskodásért, halálra botozták lázításért, lefejezték a hatalmasok ócsárlásáért, akasztották, agyonlőtték vagy villamosszékbe ül-tették a világ felforgatásáért.

Töhötöm volt az első és tudomásom szerint az egyetlen író, akit mes-terségbeli tudása miatt lőtték le.

Három nappal ezelőtt, hétfőn éjszaka, az íróasztalánál ült még és gon-dolkodott.

Miről írjon?

A könnyed témákat, az időszerű, hétköznapi eseményeket, az úgyneve-zett éretlen anyagot nem kedvelte. Okos, figyelő szemével tisztán látta ugyan az élet bonyolult szövvényeit, a kártékony előítéleteket és baboná-ikat, valamint a hasznos, felemelő eszméket, látta a törtetőket, a hitvány-akarnokokat, a pénzéhes üzéreket, a ravasz sikkasztókat, a nagyhangú kon-tárokat és a többi söpredéket, s az éleslátás választóvizében biztosan meg-különböztette tőlük a szorgalmas, áldozatkész, puritán lelkeket, akik a vi-lág megszépítéséért lángoltak, — de nem akart írni róluk, mert nem akart bántani senkit és nem akart dicsérni senkit.

Már éjfél után járt az idő, amikor elhatározta, hogy az öregedő férfi és a fiatal lány szerelmét dolgozza fel. Régi téma, ezerszer megírták, de ő mesteri kézzel nyúl hozzá és minőségben toronymagasan felülmúlja kortársait és elődeit egyaránt.

Írni kezdett:

„Korán reggel találkoztam a lánnyal a kapualjban, amely a ház kezdete és vége, mert mindennek van kezdete és vége, a háznak is, tudom, s a házakban emberek laknak, férfiak, nők, gyermekek, s nekik is van kezdetük és végük azt is tudom, és ki is mondom most nyíltan és bátran, miközben a lányt nézem korán reggel a kapualjban, s érzem, hogy bennem estefeldek már, igen, minden napnak van reggele és van estéje évmilliók óta, érdekes.

Megfogtam a lány meztelen karját a könyökénél és éreztem, hogy valamit fogok és az a valami pontosan a könyöke, amelynek vezetékain át megéreztem a csuklóit, a térdeit, a vállait, a kebleit és a szemöldökeit, amelyek a szemei fölött ívelnek, az orr és a halánték között, úgy sejtem.

— Téged kereslek, kívánlak huszonöt éve és hat hónapja — sóhajtottam a lánynak, miközben az udvarra tekintetem, ahol a sánta házmaster lakik és huszonöt éve csoszog a mosókonyha és a személtáda között a hiányos téglakövezeten, amely olyan mint a vénasszony foghíjas szája, látom. Huszonöt éve házmaster, ő s huszonöt éve lakó vagyok én, gondoltam fájdalommal, öregedő szívvel, bágyadt fénnel a szememben s éreztem, hogy most csakugyan őszintén és igazat érzek. Igen, a házmaster huszonöt éve: este tízkor zárja a kaput, egyszerű, ősi eszközökkel, úgy, hogy kulcsot tesz a kulcslyukba, aztán kétszer megcsavarja és kész. Lám, ez a zár, milyen csodálatos jelensége az emberi leleményességnek, a technika és a haladás diadalmas előretörésének, a kör és a tér, a táj és a földrajzi adottságok nagy, emberi színjátékának, hiszem és vallom ezt.

— Téged várlak huszonöt éve és hat hónapja — ismétetem a lánynak a kapualjban, mire ő szájoncsókolt.

— Este hatkor jöjjön fel hozzám, maga kis buta — mondta a lány nevetve és egy kulcsot nyomott a kezembe. miközben én arra gondoltam, hogy ime a kulcs.

A kulcs, amely nyit. Megnyitja a határt.

Mert mi a határ? A határ csak fizikai síkon olyan éles, ahol csinálmány. Szerelmi síkon, ahol nem csinálmány, a határ egészen más: itt érintkezést jelent, ott szélváltást; itt lényegébe az, ahol hasonló a hasonlóval találkozik, keresi, áthatja, szereti egymást; az anyag sötétjében viszont a határ az a hely, amely a mást a mástól elválasztja s ezek taszítják egymást, elfordulnak egymástól, gyűlölik egymást és önmagukba fordulnak. Amaz a határ meleg, emez hideg, s most a meleg határról elmélkedem, a határról,

melynél tárt karokkal állok, közeledni akarva, megfiatalodva, szájoncsókolva...

Este hatkor, amikor a kis mutató a hatoson, a nagymutató pedig a tizenkettesen volt, átléptem a határt és beléptem a lány szobájába.

A lány felemelkedett a heverőről, puhán, melegen, lábait papucsba bújatta, előbb a jobb lábát, aztán a ballábát, szép, picij papucsba, amelyet pici piros bojtok díszítettek, különben egészen szabályos papucs volt: felsőrészből, talpból és alacsony sarokból készült.

A lány felemelkedett a heverőről és elindult felém.

A heverő megőrizte testének formáit szépen sorjában: felsőtest, alsótest, középső test... És ugyanaz a test itt állt előttem is, szőkén, csillogó szemekkel, nedvespiros szájjal, s én tudtam, hogy ez a száj most mondani akar valamit. Valamit, ami sorsdöntő és megmásíthatatlan, egycsapásra megváltoztatja az életemet, kisiklat a megszokottság szürke sínjárójából és örökre egymáshoz köt kettőnket.

A száj csakugyan megszólalt. Ezt mondta:

— Szerbusz, pofikám... ”

*

Itt félbeszakította az írást Töhötöm, mert nyílt az ajtó és megjelent Anna, a felesége, hálójingben, borzas hajjal, hunyorgó szemekkel.

— Janika felébresztett. Hascsikarása van a gyerekek — mondta Anna és nagyot ásítva megkérdezte: — Mit írsz?

— Novellát.

Töhötöm háta mögé bújva az írásba pillantott és arca már az első sorok elolvasása után szoborrá merevedett. Felkapta a kéziratot, egyszuszra elolvasta és felsikoltott:

— Megcsaltál, te utolsó!

Az író elképedve hallgatta a sértő vádat.

— De fiacskám — dadogta — hiszen ez nem történt meg! Ez csak irodalom. Kitalált mese...

— Ne hazudj! — csattant fel az asszony. — Ilyen részletesen, ilyen hitelen csakis igaz élményt írhattál meg! Engem nem csapsz be!

— Esküszöm neked...

— Ne esküdj hamisan! Betelt a pohár, bűnhődnöd kell! — rikoltotta hisztérikusan.

Aztán revolvért rántott és lelőtte az író.

*

Tegnap temették Töhötömöt, az író, a nemesveretű, cizellált stílus mesterét, az óvatosan válogatott, ápolat és gondozott szavak kincstárnokát, az aprólékosan kidolgozott, eleven képek művészi ábrázolóját, az emberi

lélek legrejtettebb rúgóinak nagyszerű ismerőjét és elemzőjét, a hajszál-
finoman megrajzolt részletek nagy mívesét, — s bennem azóta is motosz-
kál a gondolat, hogy elrettentő példaként megírom Töhötöm tragédiáját.

Megírom.

Egy részletet kell még csak tisztáznom: honnan vette elő a revolvvert
Anna, aki egy szál hálóingben volt?

Honnan?

Részlet ez, de fontos részlet, s én bevallom, suta vagyok és nincs tü-
relmem a részletek leírásához, de mégis kinez a gondolat: hátha nem is
Anna, hanem egyik olvasója lötte le az író?

Zenta, 1957 augusztus.

ZIELER Mogens (Dánia):

Legelőn (linoleummetszet)